

statističku jednakost sa Srbima u Hrvatskoj, bilo je «prebrojavanje», očiti dokaz hrvatskog nacionalizma! Broz je s razumijevanjem saslušao optužbe i pokazao ogorčenost zbog ugrožavanje *bratstva i jedinstva* prebrojavanjem, obećavajući odmah poslije dovršenja lova kaznenu akciju u Hrvatskoj. Svoju zdravicu u *Esplanadi* objasnio je kratko: «Bio sam zaveden».

Nakon toga došlo je Karađorđevo.

U Karađorđevu, 1. prosinca 1971., došlo je do konačnog obračuna. Ime mjesta i datum imaju simboličko značenje: taj se dan u monarhističkoj Jugoslaviji slavio kao «dan ujedinjenja». Time je i simbolički Broz ponovno ujedinjavao Jugoslaviju. Napao je vodstvo CK SKH zbog djelovanja Matice hrvatske, zbog prebrojavanja, zbog «maspoka», zbog liderstva, zbog nebudnosti i nacionalizma. Nacionalizmom je proglašena ograničena politička sloboda, decentralizacija, vlastite devize i ravnopravnost. Da bi prikrio svoju dvostruku igru, tražio je naročito drastične kazne, pozivao «organe gonjenja» na nemilosrdnu akciju, a sudove i suce «neka se ne drže zakona kao pijan plota». I opet je Hrvatska bila glavna žrtva komunizma i Brozove diktature. Drastičnim progonom u Hrvatskoj, Broz je želio dobiti opravdanje za uništenje opozicije u Srbiji, glavnom neprijatelju njegovog apsolutizma. Vodstvo CK SKH nije branilo svoje djelovanje, ono se je ispričavalo i kajalo. Nisu se oduprli optužbama niti ponovili ono što su bezbroj puta govorili na javnim mitinzima, a otvoreno je pitanje jesu li tako postupili iz straha ili zbog uvjerenja u vlastitu krivnju i kajanja. Nitko nije spomenuo niti se pozvao na Brozovu zdravicu u *Esplanadi*.

Ne treba posebno isticati da su «organi gonjenja» dočekali Brozove pozive na hajku s oduševljenjem: ponovno se u Hrvatsku vratio «revolucionarni zanos iz NOB-a». Na leševima hrvatskih nacionalista ponovno je uspostavljen Brozov autoritet u Europi i kult u Hrvatskoj. Počeli su politički progoni, uhićenja i zatvaranja, svi koji su na bilo koji način sudjelovali u «maspoku», bili su uhićivani. Matica hrvatska je bila među prvim žrtvama, a glavna žrtva bili su sveučilištarci, mladež koja se rodila i odgajala u komunizmu. Ti suće su pohapšene i osuđene. Ras-

puštena su razna društva i obustavljeni listovi, svi propusti iz 1945. sada su ispravljani. Progone prati i veliki egzodus: ogroman broj Hrvata odlazi u emigraciju. Očišćena je temeljito i lijeva inteligencija: eliminirani su svi koji su se «uprljali nacionalizmom», koji su se osjećali Hrvatima. Ostali su samo prekaljeni Jugoslaveni i istinski poklonici kulta.

Čistka je pokazala da ni «samoupravljanje» niti dvadesetogodišnja «demokratizacija» nisu mogli izmijeniti duh «Topusko kulture»: i nakon četvrt stoljeća on je ostao jednako budan i spreman na borbu za njegovanje «klica» zasijanih u «NOB». Karađorđevo je pokazalo pravo lice Josipa Broza, surovog primitivca bez skrupula i bez savjesti, koji optužuje svoje marionete što ih je iskoristio i sada ih odbacuje. Repriza je to ranijih obračuna sa suradnicima, od **Gorkića, Hebranga, Dilasa** i Rankovića do Savke i Tripala. Ali je Karađorđevo i dokaz bijede lijeve inteligencije. Njezini pripadnici ne samo što nisu imali hrabrosti braniti svoje ideje, već su izdali povjerenje naroda. Time što su se pokajali, osudili su cijeli narod, njegove želje i njegovu borbu. Podigli su partijsku stegu, partijnost, iznad interesa naroda, iznad slobode. Partija je opet nadjačala domovinu. Diktator ih je nagradio milostivim pomilovanjem. Karađorđevo je pokazalo koliko je točna **Staljinova** tvrdnja da su: «komunisti ljudi naročita kova». Karađorđevo je također pokazalo da je staljinizam čvrsto ukorijenjen u jugoslavenski komunizam. Po spremnosti optuženih da se kaju, podsjetio je na Moskovske procese; kao što je Staljin svog saveznika **Buharina**, koji mu je pomogao u borbi protiv **Trockoga**, likvidirao bez milosti, tako je i Broz eliminirao Savku i Tripala, svoje saveznike u borbi protiv rankovićevštine. Ali ima još historijskih asocijacija: godine 1938./39. dio vodstva KPH je u borbi protiv jugoslavenskog centralizma bio spreman pomagati HSS, pa je zato pozdravio osnivanje Banovine Hrvatske, ali je Broz osudio to «prirepštvo» i smijenio vodstvo. I u tom je smislu 1971. bila repriza 1939. U Hrvatskoj se povijest, zbog slabog pamćenja, neprekidno ponavlja.

(nastavlja se)

ZA SLOBODU

U samu definiciju znanosti spada propitkivanje i preispitivanje postojećih znanja i predodžaba. Tamo gdje nema toga, gdje nema revizije zabluda i predrasuda, nema znanosti ni napretka. A unatoč tomu se svako malo u hrvatskoj «demokratskoj» javnosti čuju pozivi na zabranu određenog načina razmišljanja, osuđuje se i na margine progoni svaki oblik drugačijeg mišljenja koje se diskvalificira kao tzv. povijesni revizionizam. U pomoć se potežu primjeri Njemačke koja je opterećena teškom hipotezom nacionalsocijalističkih zločina, ali se nikad ne potegne Prvi amandman američkog Ustava, koji zabranjuje svaki pokušaj zabrane drugačijeg mišljenja.

Bilo je sličnih pokušaja i u tradicionalno slobodarskoj Francuskoj. Od srpnja 1990. do veljače 2005. doneseno je nekoliko **zakona koji su pod prijetnjom kazne propisivali što je istina**. Ti su se zakoni odnosili na izražavanja «rasističkih, antisemitskih i ksenofobnih stajališta» (tzv. *zakon Gaysott*), na priznavanje genocida nad Armencima, na tretiranje ropstva kao zločina protiv čovječnosti (*zakon Taubira*), a kao kruna svega, 23. veljače 2005. donesen je zakon koji je zapovijedao da se u školskim programima uloga Francuske u prekomorskim zemljama, napose u Sjevernoj Africi, tumači u pozitivnom svjetlu.

Ti su propisi izazvali žestoku reakciju devetnaest povjesničara, koji su prvi potpisali apel **«Za slobodu povijesti!»**; iza njih su slijedile stotine i stotine znanstvenika, tisuće intelektualaca. Taj apel – poučan i primjenljiv i u našim prilikama – ovdje objavljujemo na francuskom izvorniku i u hrvatskom prijevodu Tomislava Jonjića. Tko o čitavoj stvari želi doznati više, i apel i s njim povezane dokumente može naći na stranici toulonskoga Društva za ljudska prava (*La Ligue des droits de l'Homme Toulon*), www.ldh-toulon.net.

Braneći se od hajke koja je orkestrirano pokrenuta u medijima, jedan od potpisnika Apela, predsjednik udruge «Sloboda povijesti!», **René Remond**, objavio je 29. siječnja 2006. priopćenje u kojem podsjeća na to da se Apelom ne traži da povijest postane područjem na koje povjesničari imaju ekskluzivno pravo: Apel zahtijeva slobodu povijesti, ne slobodu povjesničara! Njima povijest pripada jednako kao i svakomu drugom, ona je opće dobro, i upravo zbog toga se mora jamčiti pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, upravo zbog toga se ne može propisati obveza na poštivanje službenog mišljenja.

U međuvremenu su sporni propisi ukinuti ili ublaženi.

Hrvatska je javnost postala pošteđena vijesti o tome: zar je potrebno time opterećivati javnost u zemlji u kojoj je normalno, «demokratski» i «liberalno» one koji drugačije misle proglasiti fašistima? I pozvati na zabranu, progone i lomače. •

POVIJESNOG ISTRAŽIVANJA

L' APPEL DES 19 HISTORIENS: «LIBERTE POUR L'HISTOIRE!»

Emus par les interventions politiques de plus en plus fréquentes dans l'appréciation des événements du passé et par les procédures judiciaires touchant des historiens et des penseurs, nous tenons à rappeler les principes suivants :

- L'histoire n'est pas une religion. L'historien n'accepte aucun dogme, ne respecte aucun interdit, ne connaît pas de tabous. Il peut être dérangeant.
- L'histoire n'est pas la morale. L'historien n'a pas pour rôle d'exalter ou de condamner, il explique.
- L'histoire n'est pas l'esclave de l'actualité. L'historien ne plaque pas sur le passé des schémas idéologiques contemporains et n'introduit pas dans les événements d'autrefois la sensibilité d'aujourd'hui.
- L'histoire n'est pas la mémoire. L'historien, dans une démarche scientifique, recueille les souvenirs des hommes, les compare entre eux, les confronte aux documents, aux objets, aux traces, et établit les faits. L'histoire tient compte de la mémoire, elle ne s'y réduit pas.
- L'histoire n'est pas un objet juridique. Dans un Etat libre, il n'appartient ni au Parlement ni à l'autorité judiciaire de définir la vérité historique. La politique de l'Etat, même animée des meilleures intentions, n'est pas la politique de l'histoire.

C'est en violation de ces principes que des articles de lois successives, notamment lois du 13 juillet 1990, du 29 janvier 2001, du 21 mai 2001, du 23 février 2005 ont restreint la liberté de l'historien, lui ont dit, sous peine de sanctions, ce qu'il doit chercher et ce qu'il doit trouver, lui ont prescrit des méthodes et posé des limites.

Nous demandons l'abrogation de ces dispositions législatives indignes d'un régime démocratique.

Sous-signés: Jean-Pierre Azéma, Elisabeth Badinter, Jean-Jacques Becker, Françoise Chandernagor, Alain Decaux, Marc Ferro, Jacques Julliard, Jean Leclant, Pierre Milza, Pierre Nora, Mona Ozouf, Jean-Claude Perrot, Antoine Prost, René Rémond, Maurice Vaïsse, Jean-Pierre Vernant, Paul Veyne, Pierre Vidal-Naquet et Michel Winock•

APEL 19 POVJESNIČARA: SLOBODA POVIJESTI!

Zabrinuti zbog sve češćeg upletanja politike u prosudbe prošlih događaja, te sudskih postupaka koji zadiru u sudbine povjesničara i mislilaca, smatramo potrebnim podsjetiti na sljedeća načela:

- Povijest nije religija. Povjesničar se ne drži nikakve dogme, ne poštuje nikakvu zabranu, ne poznaje tabue. On ima pravo uznimirati.
- Povijest nije moralka. Nije zadaća povjesničara veličati niti osuđivati: on tumači.
- Povijest nije robinja sadašnjosti. Povjesničar ne kiti prošlost suvremenim ideološkim obrascima i ne promatra nekadašnje događaje današnjom osjetljivošću.
- Povijest nije pamćenje. Povjesničar u svome znanstvenom postupku prikuplja ono što je čovjek stvorio, uspoređuje to, suočava to s dokumentima, stvarima i tragovima, i potom utvrđuje činjenice. Povjesničar svakako uzima u obzir pamćenje, ali se ne ograničava na nj.
- Povijest nije predmet pravosuđa. U slobodnoj Državi, nije ni na Parlamentu niti na pravosudnim vlastima da utvrđuju povijesnu istinu. Državna politika, čak i onda kad se vodi s najboljim nakanama, nije politika povijesti.

Zakonski propisi, napose zakon od 13. srpnja 1990., od 29. siječnja 2001., od 21. svibnja 2001. te od 23. veljače 2005. u suprotnosti su s ovim načelima, oni sputavaju slobodu povjesničara, govoreći mu, pod prijetnjom sankcija, što treba istraživati i što mora biti rezultat njegova istraživanja, propisuje mu metode i postavlja granice.

Zahtijevamo ukidanje ovih zakonskih normi nedostojnih jednoga demokratskog sustava.

Potpisnici: Jean-Pierre Azéma, Elisabeth Badinter, Jean-Jacques Becker, Françoise Chandernagor, Alain Decaux, Marc Ferro, Jacques Julliard, Jean Leclant, Pierre Milza, Pierre Nora, Mona Ozouf, Jean-Claude Perrot, Antoine Prost, René Rémond, Maurice Vaïsse, Jean-Pierre Vernant, Paul Veyne, Pierre Vidal-Naquet et Michel Winock•